

Zur Aktualität von Ruinen (Frankfurt an der Oder / Slubice, 4-6 Dec 25)

Europa-Universität Viadrina, Frankfurt (Oder) / Collegium Polonicum, Slubice, Dec 4-06, 2025

Deadline: Sep 15, 2025

Beate Störkuhl

[English and Polish versions below]

32. Tagung des Deutsch-Polnischen Arbeitskreises für Kunstgeschichte und Denkmalpflege.

Zur Aktualität von Ruinen in der Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft.

Das Interesse an funktionslos gewordenen, verfallenden Baustrukturen scheint auf eine lange Geschichte zurückzublicken. Dies belegen Beispiele des archäologischen Tourismus seit der Antike. Zu bestimmten Zeiten spielte die Betrachtung von Ruinen eine prägende Rolle in der europäischen Kultur, woran die Bilderwelten von Panini, Piranesi, C.D. Friedrich, pompejanische Salons und künstliche Ruinen in den Gärten europäischen Residenzen erinnern.

In der Spätmoderne, nicht zuletzt im Zeichen des „spatial turn“, kehrt die Ruine als Metapher der Kontingenz wieder. Diesmal steht sie nicht primär für Überdauern und für die Zeitlosigkeit des Imperialen oder Erhabenen. Vielmehr fungiert sie – entsprechend der Beschleunigung des Weltgeschehens – als Symbol für die Zeitenwenden der Moderne, für Transformationen, Schrumpfungprozesse und für zerstörerische Gewalt der Kriege.

Während die Denkmalpflege in den westlichen Ländern mit gesetzlichem Schutz von funktionslos gewordenen Bahnhöfen, Industriekomplexen, Kasernen, Kirchen, zuletzt auch Kaufhäusern beschäftigt ist, läuft unter dem Radar von Institutionen etwas anderes ab. Die Verfallsprozesse wurden längst zum Faszinosum der weltweit vernetzten Urbex-Szene. Die morbide Aura der modernen Ruinen wird als ein Ausdruck des „Authentischen“ und als ein Gegenpol zur allumfassenden Ökonomisierung des Kulturguts wahrgenommen. Das Betreten verlassener Baukomplexe ist eine leibliche Erfahrung besonderer Art, ein Genuss von Atmosphären. Das immersiv Erlebte wird fotografisch verarbeitet und über die sozialen Medien an die entsprechenden communities gestreut. Doch jenseits unserer Wirklichkeit wird das Ruinenthema auch durch virtuell operierende Spiel- und Unterhaltungsindustrie genutzt: KI-generierte Filme und Games liefern auf Bestellung die begehrten, postapokalyptischen Szenarien. Somit steht die Ruine als Metapher für den Zustand des Planeten im Zeitalter des Anthropozäns.

Die Länder Mittel- und Osteuropas waren und sind leider auch gegenwärtig im besonderen Maße mit Kriegsrüinen konfrontiert. Insofern bietet das Thema zahlreiche Ansätze als Leitmotiv der diesjährigen Tagung des Deutsch-Polnischen Arbeitskreises für Kunstgeschichte und Denk-

malpflege.

Sie soll eine zeit- und raumbezogene komparatistische Zielsetzung verfolgen, Verbindungslinien und Brüche in der Ruinenreflexion ausleuchten. Folgende Aspekte könnten eine Rolle spielen:

- Räumliche und zeitliche Spielarten der Ruinenreflexion
- Kriegsrüinen und Identitätsfragen
- Posttransformatorische Verfallslandschaften
- Atmosphären und leibliche Erfahrung von „lost places“
- Medialität und Semiotik von Ruinen
- Imaginierte / Dystopische Ruinenlandschaften in den Künsten und in der Populärkultur

Neben den thematischen Vorträgen (Redezeit max. 20 Min.) bietet die Informationsbörse des Arbeitskreises ein Forum zur Vorstellung aktuell laufender, individueller oder institutioneller Forschungsprojekte (Kurzreferate, max. 10 Min.) zu Fragestellungen des gemeinsamen kulturellen Erbes im östlichen Europa.

Konferenzsprachen sind Deutsch und Englisch (evtl. auch Polnisch, falls Mittel für eine Simultanübersetzung bereitstehen). Die Tagung wird von der Professur für Denkmalkunde der Europa-Universität Viadrina in Zusammenarbeit mit dem Institut für Kunstgeschichte der Universität Warschau ausgerichtet.

Bitte senden Sie ein Exposé Ihres (unveröffentlichten) Beitrags (2.400 Zeichen), einen kurzen Lebenslauf sowie Angaben zu Ihrer derzeitigen Tätigkeit bis zum 15. September 2025 an:

Europa-Universität Viadrina
Prof. Dr. Paul Zalewski
Grosse Scharrnstrasse 57
15230 Frankfurt (Oder)
E-Mail: zalewski@europa-uni.de

32th Conference of the German-Polish Working Group for Art History and Monument Preservation.

The Topicality of Ruins in the Past, Present and Future.

The interest in disused, decaying buildings appears to have a long history. This is demonstrated by numerous examples of archaeological tourism since antiquity. At certain times, the contemplation of ruins played a formative role in European culture, as evidenced by the pictorial worlds of Panini, Piranesi, C.D. Friedrich, Pompeian salons and artificial ruins in the gardens of European residences.

In late modernism, not least in the wake of the 'spatial turn', the ruin returns as a metaphor of contingency. This time it does not primarily stand for endurance and the timelessness of the imperial or the sublime. Rather, it functions – in line with the acceleration of world events – as a symbol of the changing times of modernity, of transformations, shrinking processes and the destructive violence of wars.

While monument conservation authorities in Western countries are concerned with the legal pro-

tection of railway stations, industrial complexes, military barracks, churches and, most recently, department stores that have lost their function, something else is going on under the radar of institutions. The processes of decay have long since become a source of fascination for the globally networked Urbex scene. The morbid aura of modern ruins is perceived as an expression of the 'authentic' and as an antithesis to the all-encompassing economisation of cultural assets. Entering abandoned building complexes is a special kind of physical experience, an enjoyment of atmospheres. The immersive experience is processed photo-graphically and disseminated to the appropriate communities via social media. But beyond our reality, the theme of ruin is also utilised by the virtual games and entertainment industry where AI-generated films and games deliver coveted, post-apocalyptic scenarios to order. The ruin is thus a metaphor for the state of the planet in the age of the Anthropocene.

The countries of Central and Eastern Europe were, and unfortunately still are, particularly confronted with the reality of war ruins. In this respect, the topic offers numerous perspectives as a leitmotif for this year's conference of the German-Polish Working Group for Art History and Monument Preservation.

The aim is to pursue a comparative objective in the context of time and space, to illuminate connecting lines and breaks in the reflection on ruins. The following topics could be addressed:

- Spatial and temporal varieties of reflection on ruins
- War ruins and questions of identity
- Post-transformational landscapes of decay
- Atmospheres and bodily experience of 'lost places'
- Mediality and semiotics of ruins
- Imagined / dystopian landscapes of ruins in the arts and popular culture

Accepted proposals will be presented as 20-minute papers. Additionally, there will be an information exchange section in the form of short 10-minute talks, providing a forum for the presentation of current research projects related to art history and preservation of common Polish-German heritage.

Conference languages will be German and English (possibly also Polish, if resources for simultaneous translation are available).

The conference is organised by the Chair of Monument Studies of the European University Viadrina (Frankfurt/Oder) in cooperation with the Institute of Art History of the University of Warsaw.

Proposals for unpublished papers may be submitted in Polish, German or English. The maximum length for the proposal is 1,800 characters including spaces, the maximum length for the short bio is 900 characters. Please send your submission by September 15, 2025 to:

Europa-Universität Viadrina
Prof. Dr. Paul Zalewski
Grosse Scharrnstrasse 57
15230 Frankfurt (Oder)
E-mail: zalewski@europa-uni.de

32. konferencja Polsko-Niemieckiej Grupy Roboczej ds. Historii Sztuki i Konserwacji Zabytków

O aktualności ruin w przeszłości, teraźniejszości i przyszłości

Zainteresowanie opuszczonymi, niszczącymi konstrukcjami budowlanymi wydaje się być niezwykle starym zjawiskiem. Świadczą o tym przykłady turystyki archeologicznej od czasów starożytnych. W pewnych okresach kontemplacja ruin odgrywała formacyjną rolę w kulturze europejskiej, o czym świadczą malarskie wizje Paniniego, Piranesiego, C.D. Friedricha, pompejańskie salony i sztuczne ruiny w ogrodach europejskich rezydencji.

W późnym modernizmie, zwłaszcza w następstwie „spatial turn”, ruina powraca jako metafora nieprzewidywalności. Tym razem nie oznacza ona przede wszystkim trwałości i ponadczasowości tego, co imperialne lub wzniosłe. Funkcjonuje raczej – zgodnie z przyspieszeniem wydarzeń na świecie – jako symbol „płynnej nowoczesności”, transformacji technologicznych i społecznych, redukcji infrastrukturalnych i niszczyielskiej przemocy wojen. Podczas gdy ochrona zabytków w krajach zachodnich zajmuje się prawną ochroną dworców kolejowych, kompleksów przemysłowych, koszar, kościołów, a ostatnio nawet domów towarowych, które utraciły swoją funkcję, coś innego dzieje się poniżej poziomu kontroli instytucjonalnej.

Otóż procesy rozpadu już dawno stały się źródłem fascynacji w ramach globalnego trendu „Urbex” (urban exploration). Specyficzna aura współczesnych ruin postrzegana jest jako wyraz „autentyzmu” i jako antyteza dla wszechogarniającej ekonomizacji dóbr kultury. Wejście do opuszczonych kompleksów budowlanych, często nielegalne, to szczególny rodzaj fizycznego doświadczenia ich atmosfery. Doświadczenia utrwalanego fotograficznie i rozpowszechnianego wśród odpowiednich społeczności za pośrednictwem mediów społecznościowych. Poza materialnym wymiarem rzeczywistości, temat ruin jest również wykorzystywany przez wirtualne gry i przemysł rozrywkowy: Filmy i gry generowane przez sztuczną inteligencję dostarczają pożądanego, postapokaliptycznych scenariuszy na zamówienie. Podsumowując, ruina staje się metaforą stanu naszej planety w epoce antropocenu.

Kraje Europy Środkowo-Wschodniej były i niestety nadal są w szczególnym stopniu konfrontowane z ruinami wojennymi. W związku z tym temat ten stanowi motyw przewodni tegorocznej konferencji Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów Zabytków. Celem konferencji jest prezentacja badań porównawczych, analizujących temat na różnych odcinkach czasu i przestrzeni, tak aby zbadać wspólne lub odrębne formy refleksji nad ruinami. Ważną rolę mogą odegrać następujące aspekty:

- Przestrzenne i czasowe odmiany refleksji nad ruinami
- Ruiny wojenne i kwestie tożsamości
- Post-transformacyjne krajobrazy rozpadu
- Atmosfera i fizyczne doświadczenie „lost places”
- Medialność i semiotyka ruin
- Wyimaginowane / dystopijne krajobrazy ruin w sztuce i kulturze popularnej.

Oprócz prezentacji tematycznych (czas wystąpienia maks. 20 min.), giełda informacyjna Grupy Roboczej oferuje forum dla prezentacji bieżących indywidualnych lub instytucjonalnych projektów badawczych (krótkie prezentacje, maks. 10 min.) dotyczących kwestii wspólnego dziedzictwa kulturowego w Europie Wschodniej.

Językami konferencji są niemiecki i angielski (ewentualnie także polski, jeśli dostępne będą środki na tłumaczenie symultaniczne).

Konferencja organizowana jest przez Katedrę Zabytkoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we współpracy z Instytutem Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego.

Prosimy o przesłanie streszczenia swojego (niepublikowanego) wkładu (2400 znaków), krótkiego CV i szczegółów dotyczących bieżącej działalności zawodowej do 15 września 2025 r. na adres:

Uniwersytet Europejski Viadrina
Prof. Dr Paul Zalewski
Grosse Scharrnstrasse 57
15230 Frankfurt (Oder)
adres mailowy: zalewski@europa-uni.de

Reference:

CFP: Zur Aktualität von Ruinen (Frankfurt an der Oder / Slubice, 4-6 Dec 25). In: ArtHist.net, Jul 15, 2025 (accessed May 26, 2026), <<https://arthist.net/archive/50374>>.